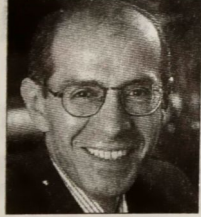

Hâkimlerin hâkimiyeti ve yasa koyuculuk

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Cumhurbaşkanı Meclis konuşmasında KHK'ları söz konusu ederek parlamentoya yasama konusundaki hükümlerini hatırlattı. Peki, parlamentonun yasa koyuculuğu hiç aşılmaz mı?

Bu, son zamanlarda Avrupa'da çok tartışılan bir konu. Gelinek noktada hukukun ve yargıçların bunu aşma yetkilerinin olup olmadığı üstünde duruluyor. Çünkü, öyle bir olgu var. Yargıçlar, özellikle AB ülkelerinde mevcut yasayı aşabiliyorlar. Buna, 'hâkimlerin hâkimiyeti' demek gerekir. Aslında yasa da yargıcı belli şartlar içinde kanun koyucu olarak vaaz ediyor. Yargıç sadece yasayı uygulayan değil belirleyen kurum kimliğini de kazanıyor. Fakat şu sıralarda bu 'doğal' durumu aşan bir yeni hâkimiyeti var yargıçların. Bunu yaratan da Avrupa Birliği süreci.

Bilindiği gibi, Avrupa Birliği ortak bir hukuk çerçevesi oluşturuyor ve üye ülkelerden de ona uymasını istiyor. Kimi ülkeler parlamentolarında gerekli düzenlemeleri yaparak bu süreci aşıyor. Fakat, o düzenlemeler ikili bir

sorun doğuruyor. Bir kere her zaman gözden kaçmış ve yeni koşullara uyarlanmamış kimi hususlar kalıyor. İkincisi, uyarlamaya rağmen bazen bir ülkenin yerel hukukuyla Avrupa Birliği'nin getirdiği ilkeler arasında ciddi çelişkiler ortaya çıkabiliyor.

Öylesi bir durumda yargıç karşısına gelen davayı incelerken iki hukuktan birisini seçmek zorunda kalıyor. Doğallıkla da Avrupa Birliği'nin anlayışına yöneliyor. O yasal çerçeve içinde hüküm verdiği zaman bu kimi kesimler tarafından bir 'sorun' olarak görülebiliyor. Çünkü, yargıç, parlamentonun, yani yasa koyucunun ötesinde bir güç kazanıyor. Hatta yargıç parlamentonun işlevini üstlenmiş oluyor.

Böyle bir durumda ne yapılması gerektiği şimdi enine boyuna irdeleniyor. Yargıç kararının, yerel hukukla ters düşse ve AB hukukunu tercih etse de parlamentonun üstüne çıkmayacağını söyleyenler var. Çünkü, o durumda dahi, yargıç ülkenin gerekli anlaşmaları imzalamışlığı nedeniyle zaten önceden temellendirilmiş bir yasal çerçevenin (AB hukuku) içinde kalacaktır. Yani ülkenin yasa koyma bağlamındaki hükümlerini zedelenmeyecektir. Ama, belli bir kesim de yargıç kararının bir 'hüküm' olarak yerel hukuku aşması durumunda, neye dayanırsa dayansın

parlamentonun işlevini üstlendiğinde ısrar ediyor. Görüldüğü gibi, bugünün yeni hukuk anlayışı parlamentoyu tek yasa koyucu konumunda tutmaya yetmiyor. Çünkü, uluslararası hukuk, son kertede hukukun evrensel değerlerini gözetiyor. Gerekliyse yerel hukuku zorluyor ve aşıyor. Yargıç da kararıyla bireyin uluslararası hukuk kurumlarına başvurması için olanak yaratıyor.

Bu durum, yalnız ülkenin iç hukukunun tartışılmasına ve yeni koşullara uyarlanmasına değil çok tartışılan 'hukuk bürokrasisi' kavramının aşılmasına da olanak veriyor. Bilindiği gibi, hukuk bürokrasisi yasanın tartışılmaz üstünlüğünü, hatta dokunulmazlığını savunan bir mantıktır. Oysa bir ülkede toplumsal dönüşümler olurken yeni talepler ortaya çıkar. Bunları yeni bir anlayışla karşılamak ve yasayı o yönde esnetmek gerekir. Aksi takdirde toplumla yasa arasında zıtlık doğar. Şimdi hukukun evrensel değerlerinin gerektiğinde yerel hukuku aşacak biçimde öne alınması hukuk - güncellik - toplum denkleminin sağlanması, gerektiğinde yasa koyucunun dokunulmazlığının bozulması anlamına gelecektir.

Bütün bunları 'yargıçların Türkiye'deki etkinliği yakın gelecekte daha da artacaktır' diye okumakta hiçbir sakınca yoktur!